

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Învățăturile lui Confucius

Traducere, ediție îngrijită și studiu introductiv
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Învățăturile lui Confucius /; trad., ed. îngrj. și stud.
introd. de Lucian Pricop. – București : Cartex, 2017
ISBN 978-606-8023-97-7

I. Pricop, Lucian (trad.) (ed.) (pref.)

29

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Cuprins

Confucianism, creștinism, comunism. Apropieri și despărțiri
(studiu introductiv de Lucian Pricop) / 7

Notă asupra ediției / 13

Învățăturile lui Confucius / 15

Capitolul 1. Despre învățătură / 17

Capitolul 2. Despre guvernare / 21

Capitolul 3. Despre rituri și muzică / 26

Capitolul 4. Despre virtutea omeniei / 32

Capitolul 5. Despre omul ales / 36

Capitolul 6. Despre rituri și guvernare / 42

Capitolul 7. Despre arta de a fi maestru / 48

Capitolul 8. Despre cei din vechime / 55

Capitolul 9. Despre păstrarea regulilor / 59

Capitolul 10. Despre postura corectă / 65

Capitolul 11. Despre discipoli / 71

Capitolul 12. Despre virtuți și punerea lor în practică / 78

Capitolul 13. Despre calea acțiunii / 85

Capitolul 14. Despre calea omului / 92

Capitolul 15. Despre sensul bunei acțiuni / 101

Capitolul 16. Despre modelarea de sine
și despre calea guvernării prin rit / 108

Capitolul 17. Despre calea guvernării cu virtute,
prin rituri și prin muzică / 113

Capitolul 18. Despre drumurile maestrului
în căutarea unui principe model / 120

Capitolul 19. Despre învățătură
și despre meritele maestrului / 125

Capitolul 20. Despre spusele celor vechi / 131

Confucianism, creștinism, comunism Apropieri și despărțiri

Prin definiție, o religie, oricare ar fi aceasta, se distanțează până la negare de toate celelalte religii, oferind soluția în chiar substanța unicității sale. Cu totul paradoxal, contactul între religii, așa cum se întâmplă și în cazul contactului între culturi, nu poate fi evitat, iar distanțele nu sunt în mod necesar factori de blocaj. O probă în acest sens este destinul mesajului creștin în timpul dinastiei Tang (618-907), când creștinii nestorieni pătrund în China prin Persia.

O piatră inscripționată din 781 de către un preot nestorian, Adam, arată că un sirian nestorian, Aloben, a ajuns, însoțit de alți preoți, și a fost primit în anul 635 la curtea imperială din capitala Changan. Trei ani mai târziu, aceștia vor fonda o mănăstire în capitală, cunoscută sub numele de „Templul Persanilor“. Pentru mulți chinezi, nestorianismul creștin reprezenta o sectă budistă sau confucianistă, pentru că nestorienii își însușiseră etica confucianistă și chiar adaptaseră multe texte biblice, cum ar fi decalogul, din care primele patru porunci fuseseră comprimate într-una singură, „oamenii trebuie să-L venereze pe Tatăl Ceresc și să se teamă de El“, iar celelalte șase se concentrău exclusiv asupra pietății filiale.¹

Încercând să se adapteze religiei confucianiste, nestorienii creștini și-au însușit unele ritualuri chinezești, cum ar fi prosternarea în fața împăratului, așezând anumite statui ale împăraților din dinastia Tang în lăcașurile lor de cult. Timp de aproape două secole, sincretismul nestoriano-confucianist a reușit să

¹ A se vedea și lucrarea clasică: Julia Cheng, *Confucianism and Christianity: A Comparative Study*, Kodansha International, Tokyo, 1977.

supraviețuiescă, dar spre sfârșitul dinastiei Tang toleranța imperială față de religiile străine a luat sfârșit, o mare contribuție în acest sens având-o chiar confucianismul. Persecuția declanșată împotriva budismului din anul 845 a coincis cu expulzarea creștinilor nestorienii din China.

Contactul dintre creștinism și confucianism nu este doar unul episodic, ci a continuat după mai bine de șapte secole, când misionarii iezuiți au sosit în China. Matteo Ricci (1552-1610) a reușit să se consacre studiului cărților confucianiste și să traducă cele patru lucrări clasice ale confucianismului în limba latină. În mod deliberat, misionarul iezuit și-a concentrat eforturile asupra înțelepților confucianiști și a adaptat unele învățături creștine la cutumele și cultura chineză. Aplicând aceeași strategie, Ricci a introdus în China științe europene precum astronomia, matematica și geografia, dobândind o bună reputație la curtea imperială și în rândul membrilor clasei nobiliare. A fost admirat, în primul rând, pentru faptul că a reușit să prezinte învățătura creștină într-o formă în care ea putea fi acceptată de către comunitatea confucianistă. De pildă, a identificat toate elementele comune celor două religii și a insistat pe propovăduirea normelor creștine care se regăsesc în morala confucianistă.

Matteo Ricci era convins că între creștinism și confucianism există asemănări fundamentale: „Când am examinat cărțile lor cu atenție, am descoperit în ele puține lucruri care sunt în contradicție cu dreapta credință și multe care sunt în acord cu ea”.¹ Apropierea pe care a făcut-o între Biblie și scripturile confucianiste a condus la convertirea a numeroși cărturari din cadrul elitei confucianiste la creștinism. Dincolo de credință, motivul convertirii a fost încercarea

¹ Nicolas S. J. Trigault, *China in the Sixteenth Century: The Journals of Mathew Ricci: 1583-1610*, English translation by Louis J. Gallagher, Random House, New York, 1953.

de a reforma confucianismul după modelul creștin. Este perioada în care se încerca eliminarea versiunilor neoficiale ale scrierilor clasice confucianiste, îndepărtarea elementelor intruse budiste și revenirea la confucianismul clasic, adică, momentul în care, în mod paradoxal, s-a crezut că reabilitarea doctrinelor și scrierilor clasice confucianiste se poate realiza prin îmbinarea lor cu învățătura creștină. În China acelei perioade circula ideea că toate religiile, doctrinele și tradițiile ar fi similare. Mulți confucianiști credeau că învățătura creștină este una și aceeași cu cea a regilor dinastiei Zhou și a lui Confucius. Totuși, similitudinile între cele două religii, mai degrabă în plan etic și moral, i-au determinat pe tot mai mulți chinezi să urmeze și mai îndeaproape învățătura lui Confucius. Cei convertiți la creștinism au continuat să interpreteze învățătura creștină din perspectiva educației lor confucianiste.

Cei mai mulți confucianiști au observat totuși deosebiri fundamentale dintre creștinism și confucianism. Raționaliștii confucianiști, educați în spiritul secularismului lui Confucius, puteau accede cu greu sau aproape deloc la valorile spirituale ale creștinismului. În același timp, Vaticanul a devenit tot mai intolerant față de tradiția confucianistă. Cultul strămoșilor, al lui Confucius, ca și problema asupra jurisdicției activităților misionare în China au accentuat tot mai mult ruptura între creștinism și confucianism. Două ordine ale Vaticanului interzic convertirii chinezi să mai aducă sacrificii lui Confucius și strămoșilor, conducând la tensiuni mari între papalitate și curtea imperială chineză, soldate cu interzicerea activității misionarilor creștini pe teritoriul Chinei.

Misiunea creștină în China a fost continuată de protestanții europeni și americani în secolul al XIX-lea. Pentru a facilita traducerea Bibliei în limba chineză și a pregăti terenul pentru noi convertiri, misionarii creștini au început să studieze scrierile confucianiste, utilizând opera lui Confucius și a lui Mercius,

discipolul său, cu scopul de a scoate în evidență atuurile învățaturii creștine. James Legge, un misionar prezbiterian din Scoția, s-a angajat în traducerea cărților clasice ale confucianismului. În opinia sa, „confucianismul nu este antagonist față de creștinism, așa cum sunt budismul și brahmanismul. El nu este nici ateist ca primul, nici panteist ca al doilea”.¹

Deși promovează o morală rigidă, aproape matematică, cu mult diferită de morală creștină fundamentată pe relația de iubire între om și Dumnezeu, om și semeni, confucianismul numără peste 200 de milioane de adepți mai ales în China, Coreea și Japonia. Ceea ce-i leagă pe membrii acestei comunități nu este atât dimensiunea religioasă a acesteia, cât cea morală și etică, care este un element de identitate a societății chineze contemporane.

De altfel, cercetări la granița între psiho-sociologie, istorie a mentalităților, științe politice, geopolitică și economie explică instrumentalizarea confucianismului. Un fel de încercare de sincronizare cu modernitatea printr-o întoarcere la trecut, mai exact la Confucius. Nu e aici vreun paradox ci chiar o nepotrivire în reabilitarea filosofului antic pe care partidul unic l-a văzut, preț de mai bine de jumătate de secol, ca pe o forță reacționară; acum cincizeci de ani, chinezii erau îndemnați (constrânși e termenul corect) să evacueze din limbajul curent numele lui Confucius.² Azi, confucianismul a reintrat în lexicul uzual și a derivat astfel ceea ce polițiștii numesc: „noul confucianism”³; acesta a devenit temă de celebrare publică pentru prima dată, după 90 de ani, în 2010⁴.

¹ James Legge, *The Chinese Classics*, Volumul 1, Confucius, Mencius, Ssü shu, Wu king, Shu Ching, Shih Ching, Tso-ch'iu Ming, SMC Publishing, Taipei, 1991 (1861), url: <http://www.cnculture.net/ebook/jing/Vol.4-1.pdf>

² O cercetare interesantă oferă Daniel A. Bell, profesor de filosofie politică la Tsinghua University, Beijing, în volumul *China's New Confucianism: Politics and Everyday Life for a Changing Society*, Princeton University Press, 2009.

³ Hsiang Chu, *Neo-Confucianism*, University of Hawaii Press, Honolulu, 1986.

⁴ Isabel Hilton, “China’s Confucian makeover”, *The Guardian*, 29 June 2011, url:

Idea unei morale individuale, a unor relații sociale bazate pe corectitudine și încredere reciprocă era într-adevăr de neconceput pentru ideologii partidului comunist. Mao însuși a apărut într-o fotografie publicată pe prima pagină a unui ziar revoluționar anunțând „desacralizarea” mormântului lui Confucius de la Qufu. Astăzi, Partidul Comunist Chinez vede în gânditorul antic un apostol al valorilor umaniste și progresiste, un lider militar neînfricat. Totuși, care este mesajul pentru chinezi?

Comunismul nu le mai este suficient chinezilor de azi sau comunismul nu mai este suficient de atrăgător. O interpretare nuanțată are Daniel A. Bell, care vede la originea acestei (re)negări tradiția chineză și confucianismul. Evident, nu e o tendință clară și generală. Cadrele de partid mai în vârstă sunt în continuare marcate de respingerea (maoistă) a tradițiilor și condamnă orice încercare de promovare a vreunei ideologii care depășește perimetrul rigid al marxismului. În schimb, adepții mai tineri susțin recuplarea cu trecutul. Partidul Comunist Chinez e o organizație imensă și heteroclită și a început să se deschidă spre meritocrație, încurajându-i pe studenții buni să i se alăture¹. Rolul tot mai important pe care îl capătă liderii tineri favorizează propagarea ideilor confucianiste în interiorul partidului și impregnarea ideologiei de stat cu gândirea filosofului.

Această deschidere a schimbat într-o bună măsură optica Occidentului asupra Chinei, o superputere detestată, dar inconturabilă, iar „Confucius” ca mediator exportă în Occident imaginea unei noi culturi vechi.

Lucian Pricop

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/jun/29/china>, accesat la 10 iunie 2017.

¹ Daniel A. Bell, *The China Model: Political Meritocracy and the Limits of Democracy*, Princeton University Press, 2015.

Respect pentru oameni și cărți

Printre cele mai recente traduceri în limba română a învățăturilor lui Confucius, am consultat mai multe ediții: engleză, franceză și italiană: Yang Lin, *The Wisdom of Confucius*, Random House, New York, 1993; A. Waley, *The Analects of Confucius*, Allen & Unwin, London, 1938; W.H. Seeboth, *The Analects of Confucius*, Oxford, 1941; J.K. Wu, *The Spring and Autumn*, New York, 1955; J. Legge, (tr.), *The Chinese Classics*, Hong Kong, vol. I, 1961; D.C. Lau (tr.), *Confucius*, The Anchor, Penguin Books, London, 1979; S. Couvreur (tr.), *Les Quatre Livres: Enseignement de Confucius*, Les Belles Lettres, Paris, 1950; P. Ryckmans, *Les Enseignements de Confucius*, Compagnons de l'Orient, Gallimard, Paris, 1987; A. Castellani (tr.), *Discorsi di Confucio*, Florentia, 1949.

Printre traducerile reduse de fapt, am întâlnit de asemenea traduceri în limba română și de comentarii erudite ale Florentina Visan (*Confucius*, Analecte, traducere din chineză veche, studiu introductiv, tabel cronologic și comentari de Florentina Visan, Editura Humanitas, București, 1995) și de traducerea din franceză a lui Vlad Cojocaru (*Confucius*, Doctrina lui Confucius sau Cate patru cărți clasice ale Chinei, traducere după ediția *Doctrina lui Confucius*, tradusă din chineză de G. Panfiliu, Editura Garami Fierei, 1852; Editura Tinuta Lasi, 1994). De altfel, unele alegori din traducerea noastră au fost influențate de cele două ediții.

Am redactat câteva note introductive pentru a oferi limbii române un aer nou și idei circulante în istoria și filosofia antică și postică a lui Confucius.

L.P.

Învățăturile lui Confucius

Am redactat câteva note introductive pentru a oferi limbii române un aer nou și idei circulante în istoria și filosofia antică și postică a lui Confucius.

Printre cele mai recente traduceri în limba română a învățăturilor lui Confucius, am consultat mai multe ediții: engleză, franceză și italiană: Yang Lin, *The Wisdom of Confucius*, Random House, New York, 1993; A. Waley, *The Analects of Confucius*, Allen & Unwin, London, 1938; W.H. Seeboth, *The Analects of Confucius*, Oxford, 1941; J.K. Wu, *The Spring and Autumn*, New York, 1955; J. Legge, (tr.), *The Chinese Classics*, Hong Kong, vol. I, 1961; D.C. Lau (tr.), *Confucius*, The Anchor, Penguin Books, London, 1979; S. Couvreur (tr.), *Les Quatre Livres: Enseignement de Confucius*, Les Belles Lettres, Paris, 1950; P. Ryckmans, *Les Enseignements de Confucius*, Compagnons de l'Orient, Gallimard, Paris, 1987; A. Castellani (tr.), *Discorsi di Confucio*, Florentia, 1949.

Printre traducerile reduse de fapt, am întâlnit de asemenea traduceri în limba română și de comentarii erudite ale Florentina Visan (*Confucius*, Analecte, traducere din chineză veche, studiu introductiv, tabel cronologic și comentari de Florentina Visan, Editura Humanitas, București, 1995) și de traducerea din franceză a lui Vlad Cojocaru (*Confucius*, Doctrina lui Confucius sau Cate patru cărți clasice ale Chinei, traducere după ediția *Doctrina lui Confucius*, tradusă din chineză de G. Panfiliu, Editura Garami Fierei, 1852; Editura Tinuta Lasi, 1994). De altfel, unele alegori din traducerea noastră au fost influențate de cele două ediții.

Am redactat câteva note introductive pentru a oferi limbii române un aer nou și idei circulante în istoria și filosofia antică și postică a lui Confucius.

L.P.

Capitolul 1

DESPRE ÎNVĂȚĂTURĂ¹

1.1. Maestrul spune: Cel ce învață reia la un moment dat ce a învățat; oare nu se bucură astfel? Ca atunci când revine un prieten de departe, căci nu este oare, atunci când îl reîntâlnește, deplină bucuria pe care o trăiește? Și dacă, neprețuit de ceilalți după merit supărarea de a nu fi recunoscut nu-i permite, nu înseamnă că, între oameni, e un spirit ales?

1.2. Discipolul You¹ spune: Cel ce își respectă părinții și pe fratele mai mare rar se va hotărî să nu asculte de cei ce îi sunt superiori. Niciodată cel ce ascultă de cei ce-i sunt înaintea n-o să-l aprobe pe cel pregătit să fie nesupus. Omul ales pentru împlinirea Căii caută originea lucrurilor. Respectul față de tată și de mamă, față de cei vârstnici este rădăcina virtuții.

1.3. Maestrul spune: Cel ce dorește să pară special alegându-și vorba, rareori este dotat cu virtute.

1.4. Discipolul Zeng²: În fiecare zi, mă gândesc la trei lucruri. Am avut inima curată când am dat sfaturi? În relație cu prietenii, nu am fost nesincer; lecțiile pe care le-am primit le-am pus în practică?

1.5. Maestrul spune: Cel ce conduce un regat cu o mie de care trebuie să se îngrijească cu grijă și cinste de treburile țării, trebuie

¹ Titlul originalului chinez este Xue Er. (n.t.)

să facă cu cumpătare cheltuieli, să fie îngăduitor cu supușii săi și să ceară poporului să lucreze la timpul potrivit.

1.6. Maestrul spune: Un tânăr trebuie întâi de toate să-și asculte părinții de acasă și apoi să-i respecte pe cei mai în vârstă sau pe cei care-i sunt superiori. Trebuie să fie cumpătat în promisiuni și să-și țină cuvântul; trebuie să-și iubească semenii, dar să-i fie apropiați doar cei virtuoși. Dacă astfel comportându-se puterile nu l-au părăsit, poate să se apuce de studiul literelor și artelor.

1.7. Discipolul Zi Xia³: Pe cel ce prețuiește virtutea și disprețuiește înfățișarea, pe cel care față de părinți își arată ascultarea și pentru Principe e gata să-și dea viața, pe cel ce cu prietenii e deschis și-și respectă vorba, pe un asemenea om, chiar de nu-i școlit, eu tot învățat l-aș chema.

1.8. Maestrul spune: Dacă Omul ales nu e serios în ceea ce are de înfăptuit, atunci își pierde prestigiul și nu se poate spune că ceea ce a învățat îi e de folos. Întâi de toate, să caute prietenie și încredere; să nu-și facă prieten decât dacă este, ca el însuși, credincios și cinstit; să nu evite să-și corecteze purtarea dacă a greșit.

1.9. Discipolul Zeng zice: Dacă îți respecti părinții, purtându-te cu deferență față de moarte și de strămoșii îndepărtați, virtutea va cuprinde întreg poporul.

1.10. Zi Qin⁴ îl întreabă pe Zi Gong⁵: Când Maestrul ajunge într-un regat și se îngrijește de felul cum este cârmuit statul, se mulțumește cu ceea ce alții vin să-i povestească sau îi iscodește singur?

¹ Discipolul You Ruo (Maestrul You). Există doar doi discipoli ai lui Confucius care sunt învestiți cu titlatura de maestru: You Ruo și Zeng Shen. (n.t.)

² Discipolul Zeng Shen, numit și Zeng Zi (Maestrul Zeng). (n.t.)

³ Supranumele discipolului Bu Shang. (n.t.)

⁴ Numele discipolului Chen Kang. (n.t.)

⁵ Numele discipolului Duan Muci. (n.t.)

Zi Gong îi răspunde: Ajunge ca Maestrul să se poarte blând, binevoitor, modest, dar și îngăduitor. Felul în care află de la ei tot ce dorește nu se aseamănă cu felul de a afla al altor oameni.

1.11. Maestrul spune: Cât tatăl îi este în viață, vezi în ce direcție i se îndreaptă intențiile. După ce părintele îi moare, îl vezi după faptă. Dacă urmează trei ani neclintit a tatălui dorință, înseamnă că are pietate filială.

1.12. You Zi spune: Dintre toate riturile, armonia e cea mai prețioasă. De aceea legile vechilor regi sunt alese. Toate acțiunile, și lucrul mărunț și lucrul cel mare, se supun acestora. Dacă faptele tulbură ordinea, doar cel ce cunoaște armonia poate să o aducă înapoi. Numai prin armonie, fără supunerea la rituri, nimeni nu poate împlini ceva.

1.13. Discipolul You Zi spune: Dacă cele în care crezi se potrivesc cu ce este drept, atunci la fel îți vor fi și vorbe și fapte. Dacă ești respectuos cu ceilalți, potrivit riturilor, poți să te ții departe de jigniri și ofense. Dacă te bizui pe cel ce ți-e aproape, înrudit, vei fi considerat om de nădejde.

1.14. Maestrul spune: Omul ales nu cade pradă plăcerilor burții, nici ale casei în care locuiește. E neobosit în lucrări și cumpătat în vorbire. Astfel, poate să-și arate el însuși Calea adevărată și poate fi numit pe drept cu aplecare spre învățat.

1.15. Discipolul Zi Gong: De cel sărac ce nu cere pomană, de cel bogat ce nu-i stăpânit de mândrie, ce credeți, Maestre, despre ei? Maestrul spune: Sunt merituoși, desigur, dar mult mai puțin decât săracul mulțumit de soartă și decât bogatul care iubește Ritul.

Zi Gong: Așa cum e amintit în *Cartea Odelor*¹?

¹ *Cartea Odelor* este unul dintre cele trei mari texte clasice ale gândirii chineze. (n.t.)

„Ca lucrul cioplit, ca lucrul lustruit,
Ca lucrul cizelat,

Ca lucrul pe toate părțile terminat“.¹

Maestrul reia: De acum putem să vorbim amândoi despre *Shi Jing* cu mult rost. Vom ști ce înseamnă un lucru viitor când vom spune ce deja a fost.

1.16. Maestrul spune: Nu te întrista dacă, necunoscându-te, alții nu te înțeleg; să te necăjești dacă nu reușești să-i înțelegi tu cu adevărat.

¹ Traducerea versurilor aparține Florentinei Vișan: Confucius, *Analecte*, Editura Humanitas, București, 1995, p. 72. (n.t.)

Capitolul 2

DESPRE GUVERNARE¹

2.1. Maestrul spune: Cel ce conduce prin puterea Virtuții este asemenea Stelei Polare: stă în locul său, iar toate celelalte stele i se închină.

2.2. Maestrul spune: În *Cartea Odelor* trei sute de poeme sunt. Le pot cuprinde pe toate într-un singur rând: de la Calea cea dreaptă să nu te abați vreodată.

2.3. Maestrul spune: Dacă poporul va fi cârmuit doar prin porunci și doar prin pedepse va fi oprit, atunci el doar se va feri de greșeli, dar nu va fi pătruns de vinovăție. Dacă însă prin puterea Virtuții lui va fi condus și cu Riturile va fi învățat, va fi pătruns de vină și se va purta întotdeauna în acord cu Regula.

2.4. Maestrul spune: La 15 ani am început cu toată voința să învăț. La 30, crezul meu era deja întemeiat. La 40, am scăpat de îndoieli. La 50, am aflat Datul Cerului. La 60 de ani, înțelegeam tot ce auzeam. La 70, fără să încalc Regula, îmi urmam dorințele inimii.

2.5. Meng Yi² întreabă: Ce înseamnă respectul fiului pentru tată? Maestrul răspunde: Să fii supus și să nu te împotrivești vreodată.

¹ Titlul originalului chinez este Wei Zheng. (n.t.)

² Demnitar din Țara Lu, numit și Zhong Sun sau Meng Sun. (n.t.)

2.6. Meng Wubo¹ întreabă ce este iubirea pentru părinte. Maestrul răspunde: Doar când e bolnav, copilul să-l facă pe părinte să se frământa pentru el.

2.7. You Zi² întreabă: Ce înseamnă să-i respecti pe părinți? Maestrul răspunde: În ziua de azi înseamnă doar să-i hrănești. Dar câinii și caii sunt și ei îngrijiți în acest fel. Dacă pentru părinți nu ai și venerație și supunere, atunci cum mai pot fi deosebiți de animale?

2.8. Zi Xia întreabă și el ce este respectul filial. Maestrul răspunde: Totul e legat de felul în care știi să fii reținut când îl slujești pe cel respectat. E mai mult decât să faci în locul celor vârstnici ce este greu de făcut și să le dai întâi lor din vin și din bucate.

2.9. Maestrul spune: I-am vorbit lui Yan Hui o zi întregă și nu a avut vreo opoziție la tot ce i-am spus; părea prost, atât era de supus. După ce s-a retras, rămas singur am cercetat și am văzut că, de fapt, n-a făcut decât să-mi aplice învățătura. Yan Hui nu este prost prin felul în care s-a purtat.

2.10. Maestrul spune: Vezi mai întâi ce vrea să facă, află apoi cauza acțiunii sale și descoperă la ce rezultat a ajuns. Mai poate astfel felul de a fi al unui om să-ți rămână de neînțeles?

2.11. Maestrul spune: Cel ce împrăpătează ceea ce e vechi și de acolo nouă învățătură poate să deprindă, acela e demn și altuia să-i dea sfaturi.

2.12. Maestrul spune: Omul ales nu este un vas de umplut, o simplă unealtă.

2.13. Zi Gong întreabă: Ce este Omul superior?

¹ Fiul lui Meng Yi. (n.t.)

² Discipolul Yan Yan, numit și Zi You. (n.t.)

Maestrul răspunde: Omul superior întâi făptuiește și apoi faptele vorbesc.

2.14. Maestrul spune: Omul superior este nepărtinitor. Caută să cuprindă tot, fără părtinire. Cel inferior e aplecat doar spre propria dreptate și nu vede decât o parte a întregului.

2.15. Maestrul spune: Cel ce învață și nu gândește nimic nu dobândește. Pe cel ce nu învață și doar gândește mare pericol îl pândește.

2.16. Maestrul spune: Să te avânți în cercetarea unei învățături ciudate poate să-ți facă rău, așa că e mai bine să stai departe de acestea.

2.17. Maestrul spune: You¹, trebuie să te învaț ce înseamnă a cunoaște. Când cunoști ceva, atunci să arăți că ți-e cunoscut. Când nu cunoști, necunoscut să-ți rămână. Aceasta este cunoașterea deplină.

2.18. Zi Zhang² învață cum să obțină în noul său rang dregătoresc răsplată. Maestrul spune: Dacă, după ce ai ascultat îndelung, păstrezi pentru tine cele asupra cărora te-ai îndoit, iar despre celelalte vorbești cu măsură, te vei feri de greșeli. Dacă, după ce ai privit îndelung, te ții departe de ceea ce este periculos și în cele ce ai de făcut nu te-avânți să înfăptuiești, atunci n-ai de ce să te căiești. Dacă vorbele nu-ți vor atrage vreo vină, iar faptele nu-ți vor cere căință, astfel îți vei primi răsplata, așa cum dorești.

2.19. Ai Gong întreabă: Cum să fac poporul să mă urmeze cu supunere?

Maestrul răspunde: Pe cei ce urmează Calea dreaptă să îi așezi mai presus decât pe cei ce o aleg pe cea strâmbă. Dacă pe cei dreپți îi

¹ Discipolul Zhong You, numit și Zi Lu. (n.t.)

² Discipolul Sun Shi. (n.t.)

vei îndepărta și pe cei nedrepti îi vei aduce aproape, poporul nu te va urma.

2.20. Ji Kangzi¹ întreabă: Cum să fac supușii să fie plini de respect, credincioși și unul pe altul să se îndemne la Virtute?

Maestrul răspunde: Trebuie să fii sever și astfel te vor respecta. Fii un fiu supus și poartă-te iubitor de tată și vei vedea cum, la rândul lor, credință îți vor arăta. Ridică-l în rang pe cel bun, iar pe cel nepriceput învață-l și vei vedea cum întru Virtute își vor căuta și unul și celălalt model.

2.21. Cineva îl întreabă pe Maestru: De ce n-ați acceptat vreo dregătorie?

Maestrul răspunde: Analele spun: „Fii un fiu supus și iubește-ți fratele mai mare!“. Nu-i asta destulă mărime și nu înseamnă asta tot dregătorie? De ce aș mai fi dregător?

2.22. Maestrul spune: În cel ce nu-și respectă cuvântul nu știu dacă poți să te încrezi. E ca și cum carul cu boi nu ar avea cuiul de la jug, iar căruța cu cai, pe cel de la hulube. Ai mai putea astfel înainta?

2.23. Zi Zhang întreabă: După ce zece generații se vor schimba, se poate și ce va fi?

Maestrul răspunde: Regii din dinastia Yin² au urmat riturile regilor din dinastia Xia³ și acum deja știm ce s-a pierdut sau ce li s-a putut adăuga. Dinastia Zhou⁴ a urmat riturile dinastiei Yin și știm ce s-a alăturat. În felul acesta, dacă regilor Zhou ne vom conforma, vom ști ce va veni și peste o sută de generații.

¹ Ji Sun, numit postum Kang, mare nobil din regatul Lu. (n.t.)

² Dinastie din secolele al XXI-lea – al XVIII-lea î.Hr.). (n.t.)

³ Dinastie din secolele al XVIII-lea – al XI-lea î.Hr.). (n.t.)

⁴ Dinastie din secolele al XI-lea – al III-lea î.Hr.). (n.t.)

2.24. Maestrul spune: Să aduci ofrande unui spirit căruia să i te închini nu e potrivit înseamnă un fapt nepotrivit. Când vezi ceea ce e drept să faci și totuși nu faci, ești lipsit de curaj.